Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 7ης Μαρτίου 2013*

«Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών — Ελευθερία εγκαταστάσεως — Οδηγίες 73/239/ΕΟΚ και 92/49/ΕΟΚ — Πρωτασφάλιση εκτός της ασφαλίσεως ζωής — Αρχή της τιμολογιακής ελευθερίας — Συμβάσεις ασφαλίσεως μη επαγγελματικής ασθενείας — Περιορισμοί — Επιτακτικοί λόγοι γενικού συμφέροντος»

Στην υπόθεση C-577/11,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το cour d'appel de Bruxelles (Βέλγιο) με απόφαση της 10ης Νοεμβρίου 2011, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 21 Νοεμβρίου 2011, στο πλαίσιο της δίκης

DKV Belgium SA

κατά

Association belge des consommateurs Test-Achats ASBL,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους L. Bay Larsen, πρόεδρο τμήματος, J. Malenovský, U. Lõhmus, M. Safjan και A. Prechal (εισηγήτρια), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Y. Bot

γραμματέας: V. Tourrès, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 6ης Δεκεμβρίου 2012,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η DKV Belgium SA, εκπροσωπούμενη από τους C. De Meyer και C. Gommers, advocaten,

— η Association belge des consommateurs Test-Achats ASBL, εκπροσωπούμενη από τους V. Callewaert και F. Krenc, avocats,

— η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις L. Van den Broeck και M. Jacobs, επικουρούμενες από τους M. Kaiser και S. Ben Messaoud, avocats,

— η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις C. Wissels και M. Bulterman,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

— η Πορτογαλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον L. Inez Fernandes και την M. Rebelo,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους K.-P. Wojcik και C. Vrignon,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 29 και 39, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 92/49/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1992, για το συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν την πρωτασφάλιση, εκτός της ασφάλειας ζωής και για την τροποποίηση των οδηγιών 73/239/ΕΟΚ και 88/357/ΕΟΚ (τρίτη οδηγία για την πρωτασφάλιση εκτός της ασφάλειας ζωής) (ΕΕ L 228, σ. 1), του άρθρου 8, παράγραφος 3, της πρώτης οδηγίας 73/239/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 24ης Ιουλίου 1973, περί συντονισμού των νομοθετικών κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν την ανάληψη δραστηριότητος πρωτασφαλίσεως, εκτός της ασφαλίσεως ζωής, και την άσκηση αυτής (ΕΕ ειδ. έκδ. 06/001, σ. 157), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 92/49 (στο εξής: οδηγία 73/239), καθώς και των άρθρων 49 ΣΛΕΕ και 56 ΣΛΕΕ.

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της DKV Belgium SA (στο εξής: DKV) και της Association belge des consommateurs Test-Achats ASBL (στο εξής: Test-Achats) με αντικείμενο την αύξηση τιμολογίων των ασφαλίστρων για πρόσθετη ασφάλιση νοσοκομειακής περιθάλψεως «σε μονόκλινο δωμάτιο».

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Το άρθρο 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 73/239 όριζε:

«Η παρούσα οδηγία δεν αποτελεί εμπόδιο στη διατήρηση ή θέσπιση από τα κράτη μέλη νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων οι οποίες προβλέπουν την έγκριση των καταστατικών και την κοινοποίηση κάθε εγγράφου που είναι αναγκαίο για την ομαλή άσκηση του ελέγχου.

Ωστόσο, τα κράτη μέλη δεν προβλέπουν διατάξεις με τις οποίες απαιτείται η προηγούμενη έγκριση ή η συστηματική κοινοποίηση των γενικών και ειδικών όρων των ασφαλιστηρίων συμβολαίων, των τιμολογίων και άλλων εντύπων που η επιχείρηση προτίθεται να χρησιμοποιήσει στις σχέσεις της με τους αντισυμβαλλομένους.

Τα κράτη μέλη δεν μπορούν να διατηρούν ή να καθιερώνουν την προηγούμενη κοινοποίηση ή την έγκριση των προτεινόμενων αυξήσεων τιμολογίων παρά μόνο στο πλαίσιο ενός γενικότερου συστήματος ελέγχου των τιμών.

[...]»

4 Το άρθρο 28 της οδηγίας 92/49 προέβλεπε:

«Το κράτος μέλος στο οποίο βρίσκεται ο κίνδυνος δεν μπορεί να εμποδίζει τον ασφαλιζόμενο να συνάπτει σύμβαση με ασφαλιστική επιχείρηση που έχει λάβει άδεια λειτουργίας [...] εφόσον η σύμβαση αυτή δεν αντιβαίνει προς τις νομικές διατάξεις περί προστασίας του δημοσίου συμφέροντος που ισχύουν στο κράτος μέλος όπου βρίσκεται ο κίνδυνος.»

5 Κατά το άρθρο 29 της οδηγίας 92/49:

«Τα κράτη μέλη δεν θεσπίζουν διατάξεις που απαιτούν την προηγούμενη έγκριση ή τη συστηματική κοινοποίηση των γενικών και ειδικών όρων των ασφαλιστηρίων συμβολαίων, των τιμολογίων και άλλων εντύπων που η ασφαλιστική επιχείρηση προτίθεται να χρησιμοποιήσει στις σχέσεις της με τους αντισυμβαλλόμενους. Προκειμένου να ελέγχουν την τήρηση των εθνικών διατάξεων σχετικά με τα ασφαλιστήρια συμβόλαια, τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτούν μόνο τη μη συστηματική κοινοποίηση αυτών των όρων και λοιπών εγγράφων, χωρίς η απαίτηση αυτή να μπορεί να συνιστά για την επιχείρηση προϋπόθεση για την άσκηση της δραστηριότητάς της.

Τα κράτη μέλη δεν μπορούν να διατηρήσουν ή να καθιερώσουν την προηγούμενη κοινοποίηση ή την έγκριση των προτεινόμενων αυξήσεων τιμολογίων παρά μόνο στο πλαίσιο γενικού συστήματος ελέγχου των τιμών.»

6 Το άρθρο 39, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 92/49 όριζε:

«2. Το κράτος μέλος του υποκαταστήματος ή το κράτος μέλος της παροχής των υπηρεσιών δεν θεσπίζει διατάξεις που απαιτούν την προηγούμενη έγκριση ή τη συστηματική ανακοίνωση των γενικών και ειδικών όρων των ασφαλιστηρίων συμβολαίων, των τιμολογίων και άλλων εντύπων που η επιχείρηση προτίθεται να χρησιμοποιήσει στις σχέσεις της με τους αντισυμβαλλόμενους. Προκειμένου να ελέγξει την τήρηση των εθνικών διατάξεων που αφορούν τις ασφαλιστικές συμβάσεις, το εν λόγω κράτος μέλος μπορεί να απαιτεί από κάθε επιχείρηση που επιθυμεί να πραγματοποιήσει ασφαλιστικές εργασίες στο έδαφός τους, υπό καθεστώς εγκατάστασης ή υπό καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, μόνο την μη συστηματική κοινοποίηση των όρων αυτών ή των άλλων εγγράφων που προτίθεται να χρησιμοποιήσει, χωρίς όμως η τήρηση αυτής της απαίτησης να συνιστά για την επιχείρηση απαραίτητη προϋπόθεση για την άσκηση της δραστηριότητάς της.

3. Το κράτος μέλος του υποκαταστήματος ή το κράτος μέλος της παροχής των υπηρεσιών δεν μπορεί να διατηρήσει ή να καθιερώσει την προηγούμενη κοινοποίηση ή την έγκριση των προτεινόμενων αυξήσεων τιμολογίων παρά μόνο στο πλαίσιο γενικού συστήματος ελέγχου των τιμών.»

Το βελγικό δίκαιο

7 Το άρθρο 138 bis-4 του νόμου της 25ης Ιουνίου 1992 περί της συμβάσεως χερσαίας ασφαλίσεως (*Moniteur belge* της 20ής Αυγούστου 1992, σ. 18283), όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο της 17ης Ιουνίου 2009 (*Moniteur belge* της 8ης Ιουλίου 2009, σ. 47120, στο εξής: νόμος περί της συμβάσεως χερσαίας ασφαλίσεως), ορίζει:

«§ 1. Υπό την επιφύλαξη αμοιβαίας συμφωνίας των συμβαλλομένων και μετά από αίτηση του κύριου ασφαλισμένου, καθώς και στις περιπτώσεις των παραγράφων 2, 3 και 4, ο ασφαλιστής δεν δύναται πλέον να τροποποιήσει τις τεχνικές βάσεις του ασφαλίστρου, ούτε τους όρους κάλυψης μετά τη σύναψη της συμβάσεως ασφαλίσεως ασθενείας.

[...]

§ 2. Το ασφάλιστρο, το απαλλασσόμενο ποσό και η παροχή μπορούν να τροποποιηθούν κατά την ετήσια καταβολή του ασφαλίστρου βάσει του δείκτη τιμών καταναλωτή.

§ 3. Το ασφάλιστρο, το απαλλασσόμενο ποσό και η παροχή μπορούν να προσαρμοστούν, κατά την ετήσια καταβολή του ασφαλίστρου και βάσει ενός ή περισσότερων ειδικών δεικτών, στο κόστος των υπηρεσιών που καλύπτονται από τις ιδιωτικές συμβάσεις ασφαλίσεως ασθενείας, εφόσον και στο μέτρο που η εξέλιξη του εν λόγω δείκτη ή των εν λόγων δεικτών υπερβαίνει εκείνη του δείκτη τιμών καταναλωτή.

[...]

§ 4. Η εφαρμογή του παρόντος άρθρου δεν θίγει το άρθρο 21octies [του νόμου της 9ης Ιουλίου 1975 περί του ελέγχου των ασφαλιστικών επιχειρήσεων (*Moniteur belge* της 29ης Ιουλίου 1975, σ. 9267), όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο της 17ης Ιουνίου 2009 (*Moniteur belge* της 8ης Ιουλίου 2009, σ. 47120, στο εξής: νόμος περί του ελέγχου των ασφαλιστικών επιχειρήσεων)].

[...]»

8 Κατά το άρθρο 21octies, παράγραφος 2, του νόμου περί του ελέγχου των ασφαλιστικών επιχειρήσεων:

«Η [τραπεζική, χρηματοπιστωτική και ασφαλιστική επιτροπή, στο εξής: CBFA] δύναται να απαιτεί από επιχείρηση να ισοσκελίσει ένα τιμολόγιο εάν διαπιστώσει ότι η εφαρμογή του τιμολογίου αυτού προκαλεί ζημιές.

[...] [Η] CBFA, μετά από αίτηση επιχειρήσεως και εφόσον διαπιστώσει ότι η εφαρμογή του εν λόγω τιμολογίου, παρά την εφαρμογή του άρθρου 138bis-4, παράγραφοι 2 και 3, του νόμου [...] περί της συμβάσεως χερσαίας ασφαλίσεως, προκαλεί ή ενδέχεται να προκαλέσει ζημίες, μπορεί να επιτρέψει στην επιχείρηση, σε περίπτωση συμβάσεως ασφαλίσεως μη επαγγελματικής ασθενείας [...], να λάβει μέτρα προκειμένου να ισοσκελίσει τα τιμολόγιά της. Τα μέτρα αυτά μπορούν να περιλαμβάνουν προσαρμογή των όρων καλύψεως.

[...]»

9 Από την υπ' αριθ. 90/2011 απόφαση του Cour constitutionnelle της 31ης Μαΐου 2011 (αποσπάσματα της οποίας δημοσιεύθηκαν στο *Moniteur belge* της 10ης Αυγούστου 2011, σ. 45413), στην οποία παραπέμπει το αιτούν δικαστήριο, προκύπτει ότι, θεσπίζοντας τον νόμο περί της συμβάσεως χερσαίας ασφαλίσεως, ο Βέλγος νομοθέτης επεδίωκε να αναγάγει το άρθρο 138bis-4 αυτού σε διάταξη που αποσκοπεί στην προστασία του καταναλωτή και, κυρίως, στην αποτροπή σημαντικών και απρόβλεπτων αυξήσεων των ασφαλίστρων για αυτόν.

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

10 Κατά το αιτούν δικαστήριο, στα μέσα Δεκεμβρίου 2009, η DKV, ασφαλιστική εταιρία που δραστηριοποιείται στην αγορά ασφαλίσεως ασθενείας και νοσοκομειακής περιθάλψεως ενημέρωσε εγγράφως το σύνολο των ασφαλισμένων της που είχαν πρόσθετη ασφάλιση νοσοκομειακής περιθάλψεως «σε μονόκλινο δωμάτιο» ότι θα αύξανε κατά 7,84 % τα τιμολόγια των ασφαλίστρων για την εν λόγω ασφάλιση, από την ετήσια επέτειο καταβολής του ασφαλιστηρίου τους το 2010.

11 Πριν λάβει την απόφαση αυτή για αύξηση, η DKV είχε υποβάλει αίτηση για έγκριση στη CBFA. Εκτιμώντας, μεταξύ άλλων, ότι έπρεπε να αναμείνει τον καθορισμό ενός ή περισσότερων ειδικών δεικτών που αναφέρονται στο άρθρο 138bis-4, παράγραφος 3, του νόμου περί της συμβάσεως χερσαίας ασφαλίσεως (στο εξής: ιατρικός δείκτης), η εν λόγω επιτροπή δεν έκανε δεκτή την αίτηση αυτή.

12 Με δικόγραφο της 22ας Φεβρουαρίου 2010, η Test-Achats άσκησε αγωγή επί παραλείψει ενώπιον του προέδρου του tribunal de commerce de Bruxelles (εμποροδικείου των Βρυξελλών), ζητώντας, μεταξύ άλλων, να υποχρεωθεί η DKV να μην εφαρμόσει την εν λόγω αύξηση.

13 Δεδομένου ότι, με απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2010, το ανωτέρω δικαστήριο έκανε μερικώς δεκτή την αγωγή αυτή, η DKV άσκησε έφεση κατά της εν λόγω αποφάσεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

14 Στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, η DKV υποστηρίζει, μεταξύ άλλων, ότι τα άρθρα 138bis-4 του νόμου περί της συμβάσεως χερσαίας ασφαλίσεως και 21octies, παράγραφος 2, του νόμου περί του ελέγχου των ασφαλιστικών επιχειρήσεων παραβιάζουν την αρχή της τιμολογιακής ελευθερίας, η οποία κατοχυρώνεται στα άρθρα 29 και 39, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 92/49, καθώς και στο άρθρο 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 73/239, δεδομένου ότι καθιερώνουν σύστημα προηγούμενης εγκρίσεως των τιμολογίων. Επιπλέον, κατά την DKV, οι ως άνω πρώτες διατάξεις δεν συνάδουν προς την ελευθερία εγκαταστάσεως και την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών αναφορικά με μια εγκατεστημένη σε κράτος μέλος εκτός του Ηνωμένου Βασιλείου ασφαλιστική επιχείρηση η οποία προτίθεται να συνάψει συμβάσεις ασφαλίσεως ασθενείας στο Βέλγιο.

15 Η Test-Achats υποστηρίζει ότι η αρχή της τιμολογιακής ελευθερίας την οποία επικαλείται η DKV δεν κατοχυρώνεται ρητώς στο δίκαιο της Ένωσης και δεν μπορεί να θεωρηθεί απόλυτη αρχή που δεν επιδέχεται περιορισμούς.

16 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, στις 22 Ιουνίου 2010, η CBFA διαπίστωσε ότι, βάσει του ιατρικού δείκτη που είχε εν τω μεταξύ καθορισθεί, η DKV μπορούσε να αυξήσει τα τιμολόγιά της για τη συγκεκριμένη ασφάλιση κατά 7,45 %. Δεδομένου ότι η DKV ζήτησε να εφαρμόσει αύξηση κατά 7,84, ήτοι προσαύξηση κατά 0,39 % σε σχέση με τον ιατρικό δείκτη, η CBFA έκρινε ότι η διαφορά δεν καθιστούσε ελλειμματική την οικεία κατηγορία ασφαλιστικών προϊόντων και, κατά συνέπεια, απέρριψε την αίτηση για αύξηση.

17 Υπό τις συνθήκες αυτές, το cour d'appel de Bruxelles αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχουν τα άρθρα 29 και 39, [παράγραφοι] 2 και 3, της οδηγίας [92/49] και 8, [παράγραφος 3], της οδηγίας [73/239], αφενός, και τα άρθρα 49 [ΣΛΕΕ] και 56 [ΣΛΕΕ], αφετέρου, την έννοια ότι απαγορεύουν στα κράτη μέλη να προβλέπουν, στο πλαίσιο των συμβάσεων ασφαλίσεως ασθενείας που δεν συνδέονται με την επαγγελματική δραστηριότητα, διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες το ασφάλιστρο, το απαλλασσόμενο ποσό και η παροχή μπορούν να προσαρμοστούν κατά την ετήσια επέτειο καταβολής του ασφαλίστρου μόνον:

— βάσει του δείκτη τιμών καταναλωτή·

— βάσει [του ιατρικού δείκτη], στο κόστος των υπηρεσιών που καλύπτονται από τις ιδιωτικές συμβάσεις ασφαλίσεως ασθενείας εάν και στον βαθμό που η εξέλιξη αυτού του [δείκτη] υπερβαίνει την εξέλιξη των τιμών καταναλωτή·

— βάσει εγκρίσεως διοικητικής αρχής επιφορτισμένης με τον έλεγχο των ασφαλιστικών επιχειρήσεων, κατόπιν αιτήσεως της οικείας ασφαλιστικής επιχειρήσεως, εφόσον η εν λόγω αρχή διαπιστώσει ότι η εφαρμογή του τιμολογίου της εν λόγω επιχειρήσεως, παρά τις προσαρμογές που υπολογίζονται βάσει των δεικτών των προηγουμένων παραγράφων προκαλεί ή ενδέχεται να προκαλέσει ζημίες, προκειμένου να μπορέσει η ασφαλιστική επιχείρηση να λάβει μέτρα για την ισοσκέλιση των τιμολογίων της, τα οποία ενδέχεται να συνεπάγονται προσαρμογή των όρων καλύψεως;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

Επί της ερμηνείας των άρθρων 29 και 39, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 92/49 και 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 73/239

18 Η DKV προβάλλει ότι το επίμαχο στην κύρια δίκη σύστημα προηγούμενης εγκρίσεως της αυξήσεως των τιμολογίων αντιβαίνει στην αρχή της τιμολογιακής ελευθερίας η οποία απορρέει από τα άρθρα 29 και 39, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 92/49 και 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 73/239. Από την αρχή αυτή χωρεί μία μόνον παρέκκλιση, ήτοι ένα γενικό σύστημα ελέγχου των τιμών. Το σύστημα, όμως, προηγούμενης εγκρίσεως της αυξήσεως των τιμολογίων δεν μπορεί να εκληφθεί ως εμπίπτον σε ένα γενικό σύστημα ελέγχου των τιμών, δεδομένου ότι δεν επηρεάζει το σύνολο των παρεχόμενων στο κοινό προϊόντων και υπηρεσιών, αλλά περιορίζεται στις ασφαλίσεις ασθενείας.

19 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά, επίσης, ότι μια κανονιστική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη αντιβαίνει στην αρχή της τιμολογιακής ελευθερίας. Αντιθέτως, η Test-Achats, καθώς και η Βελγική, η Ολλανδική και η Πορτογαλική Κυβέρνηση φρονούν ότι δεν συντρέχει κάτι τέτοιο.

20 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι τα άρθρα 29 και 39, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 92/49 και 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 73/239 απαγορεύουν σε κράτος μέλος να εισαγάγει σύστημα προηγούμενης εγκρίσεως ή συστηματικής κοινοποιήσεως των ασφαλίστρων που προτίθεται να εφαρμόσει ασφαλιστική επιχείρηση εντός του κράτους αυτού στις σχέσεις της με τους ασφαλιζόμενους (βλ. απόφαση της 28ης Απριλίου 2009, C-518/06, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 2009, σ. I-3491, σκέψη 100).

21 Όπως έχει ήδη τονίσει το Δικαστήριο, ο νομοθέτης της Ένωσης επιδίωξε κατ' αυτόν τον τρόπο να διασφαλίσει την αρχή της τιμολογιακής ελευθερίας στον τομέα των ασφαλίσεων, εκτός της ασφαλίσεως ζωής (προμνημονευθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 101 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

22 Εντούτοις, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι υφίσταται πλήρης εναρμόνιση του τιμολογιακού τομέα σε θέματα ασφαλίσεων, εκτός των ασφαλίσεων ζωής, αποκλείουσα οποιοδήποτε εθνικό μέτρο ικανό να επηρεάσει τις τιμές, δεδομένου ότι ο νομοθέτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν έχει εκφράσει σαφώς τη βούλησή του προς αυτή την κατεύθυνση (αποφάσεις της 7ης Σεπτεμβρίου 2004, C-346/02, Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου, Συλλογή 2004, σ. I-7517, σκέψη 4, και της 7ης Σεπτεμβρίου 2004, C-347/02, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 2004, σ. I-7557, σκέψη 25, καθώς και Επιτροπή κατά Ιταλίας, προμνημονευθείσα, σκέψη 106).

23 Επομένως, εθνική κανονιστική ρύθμιση που καθιερώνει ένα τεχνικό πλαίσιο, εντός του οποίου οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις οφείλουν να υπολογίζουν τα ασφάλιστρά τους, δεν αντιβαίνει στην αρχή της τιμολογιακής ελευθερίας για τον λόγο και μόνον ότι το τεχνικό αυτό πλαίσιο έχει επιπτώσεις στην εξέλιξη των τιμολογίων (βλ., συναφώς, προμνημονευθείσες αποφάσεις Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου, σκέψη 25, Επιτροπή κατά Γαλλίας, σκέψη 26, και Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 105).

24 Όσον αφορά ένα σύστημα αυξήσεως των τιμολογίων, όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις επιτρέπεται να αυξάνουν τα τιμολόγιά τους βάσει δύο ειδών δεικτών, ήτοι του δείκτη τιμών καταναλωτή και του ιατρικού δείκτη.

25 Διαπιστώνεται ότι ένα τέτοιο σύστημα, το οποίο δεν θίγει τη δυνατότητα των εν λόγω επιχειρήσεων να καθορίζουν αυτοβούλως το βασικό τους ασφάλιστρο, έχει τα χαρακτηριστικά ενός τεχνικού πλαισίου κατά την έννοια της παρατεθείσας στη σκέψη 23 της παρούσας αποφάσεως νομολογίας.

26 Πράγματι, στον βαθμό που επιτρέπει αυξήσεις των τιμολογίων μόνο βάσει των δύο ειδών δεικτών, το ίδιο αυτό σύστημα λειτουργεί ως τεχνικό πλαίσιο, περιοριζόμενο στην οριοθέτηση της εξελίξεως των τιμολογίων, εντός του οποίου οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις οφείλουν να υπολογίζουν τα ασφάλιστρά τους.

27 Υπό τις συνθήκες αυτές, το γεγονός και μόνον ότι η επιφορτισμένη με τον έλεγχο των ασφαλιστικών επιχειρήσεων διοικητική αρχή μπορεί, κατόπιν αιτήσεως ασφαλιστικής επιχειρήσεως, να της επιτρέψει να λάβει μέτρα για την ισοσκέλιση των τιμολογίων της, οσάκις αυτά προκαλούν ή ενδέχεται να προκαλέσουν ζημίες, δεν επαρκεί ώστε να τεθεί υπό αμφισβήτηση η φύση του τεχνικού πλαισίου του επίμαχου συστήματος αυξήσεως των τιμολογίων.

28 Η ερμηνεία αυτή δεν αναιρείται από το άρθρο 28 της οδηγίας 92/49. Συγκεκριμένα, το «δημόσιο συμφέρον» που μνημονεύει η διάταξη αυτή δεν συνιστά, αντιθέτως προς ό,τι προβάλλει η Επιτροπή, πρόσφορο κριτήριο προκειμένου να εξετασθεί κατά πόσο μια εθνική κανονιστική ρύθμιση ενδέχεται να παραβιάζει την αρχή της τιμολογιακής ελευθερίας κατά την έννοια των άρθρων 29 και 39, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 92/49 και 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 73/239 (βλ., συναφώς, απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2003, C-59/01, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 2003, σ. I-1759, σκέψη 38).

29 Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι σύστημα αυξήσεως των τιμολογίων, όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί αντίθετο προς τα άρθρα 29 και 39, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 92/49 και 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 73/239.

Επί της ερμηνείας των άρθρων 49 ΣΛΕΕ και 56 ΣΛΕΕ

Επί της έννοιας του περιορισμού της ελευθερίας εγκαταστάσεως και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών

30 Η Test-Achats προβάλλει ότι ένα σύστημα αυξήσεως των τιμολογίων όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη δεν συνιστά περιορισμό υπό την έννοια των άρθρων 49 ΣΛΕΕ και 56 ΣΛΕΕ, ειδάλλως θα έπρεπε να χαρακτηρίζεται ως περιορισμός κάθε εθνικό μέτρο που αφορά την οριοθέτηση της τροποποιήσεως ενός βασικού στοιχείου μιας συμβάσεως κατά τη διάρκεια εκτελέσεώς της.

31 Ως προς τούτο, κατά πάγια νομολογία, η έννοια του «περιορισμού» κατά τα άρθρα 49 ΣΛΕΕ και 56 ΣΛΕΕ αφορά τα μέτρα που απαγορεύουν, παρακωλύουν ή καθιστούν λιγότερο ελκυστική την άσκηση της ελευθερίας εγκαταστάσεως ή της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών (προμνημονευθείσα απόφαση της 28ης Απριλίου 2009, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 62 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία)

32 Όσον αφορά το ζήτημα υπό ποίες συνθήκες μπορεί να εμπίπτει στην εν λόγω έννοια ένα μέτρο που έχει εφαρμογή αδιακρίτως, όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη σύστημα αυξήσεως των τιμολογίων, πρέπει να υπομνησθεί ότι κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους δεν αποτελεί περιορισμό κατά την έννοια της Συνθήκης ΛΕΕ απλώς και μόνον επειδή άλλα κράτη μέλη εφαρμόζουν λιγότερο περιοριστικούς ή οικονομικά ελκυστικότερους κανόνες σε όσους παρέχουν παρόμοιες υπηρεσίες και είναι εγκατεστημένοι στο έδαφός τους (βλ., προμνημονευθείσα απόφαση της 28ης Απριλίου 2009, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 63 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

33 Αντιθέτως, στην έννοια του περιορισμού εμπίπτουν τα μέτρα που λαμβάνει κράτος μέλος τα οποία, μολονότι εφαρμόζονται αδιακρίτως, επηρεάζουν την πρόσβαση στην αγορά των επιχειρήσεων άλλων κρατών μελών και παρακωλύουν κατ' αυτόν τον τρόπο το ενδοκοινοτικό εμπόριο (προμνημονευθείσα απόφαση της 28ης Απριλίου 2009, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 64 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

34 Ένα σύστημα αυξήσεως των τιμολογίων όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη ενδέχεται, όμως, όπως ορθώς προέβαλαν η DKV και η Επιτροπή, να αποθαρρύνει τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις, των οποίων η εταιρική έδρα βρίσκεται σε άλλο κράτος μέλος από εκείνο που εισήγαγε τέτοιο σύστημα, από το να ιδρύσουν υποκατάστημα στο ως άνω κράτος ή από το να παρέχουν εντός αυτού τα προϊόντα τους υπό καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών.

35 Πράγματι, οι επιχειρήσεις αυτές θα πρέπει, όχι μόνον να τροποποιήσουν τους όρους και τα τιμολόγιά τους ώστε να πληρούν τις απαιτήσεις που επιβάλλει το σύστημα αυτό, αλλά επίσης να καθορίσουν τη διαμόρφωση των τιμών τους και, επομένως, την εμπορική τους στρατηγική κατά τον χρόνο του αρχικού καθορισμού των ασφαλίστρων, διατρέχοντας τον κίνδυνο να μην επαρκούν οι μελλοντικές αυξήσεις των τιμολογίων για την κάλυψη των εξόδων που θα κληθούν να αντιμετωπίσουν.

36 Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις που εισέρχονται στην αγορά κράτους μέλους που έχει εισαγάγει ένα σύστημα αυξήσεως των τιμολογίων όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη αναγκάζονται, προκειμένου να μπορούν να δραστηριοποιηθούν στην αγορά αυτή υπό όρους συμβατούς προς τη νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους, να αναθεωρήσουν την εμπορική τους πολιτική και στρατηγική (βλ. συναφώς, προμνημονευθείσα απόφαση της 28ης Απριλίου 2009, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 69).

37 Υπό τις συνθήκες αυτές, ένα σύστημα αυξήσεως των τιμολογίων όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη πρέπει να θεωρηθεί ότι συνιστά περιορισμό της ελευθερίας εγκαταστάσεως και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών.

Επί της δικαιολογήσεως ενός περιορισμού της ελευθερίας εγκαταστάσεως και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών

38 Ένας περιορισμός της ελευθερίας εγκαταστάσεως και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών είναι δυνατό να επιτρέπεται εάν δικαιολογείται από επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος, εφόσον είναι κατάλληλος για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και εφόσον δεν υπερβαίνει τα αναγκαία για την επίτευξη του σκοπού αυτού όρια (βλ., μεταξύ άλλων, προμνημονευθείσα απόφαση της 28ης Απριλίου 2009, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 72 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

39 Η Test-Achats, καθώς και η Βελγική, η Ολλανδική και η Πορτογαλική Κυβέρνηση προβάλλουν, κατ' ουσίαν, ότι ο όρος αυτός πληρούται όσον αφορά ένα σύστημα αυξήσεως των τιμολογίων όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, ενώ η DKV εκτιμά ότι δεν συντρέχει κάτι τέτοιο. Η δε Επιτροπή εκφράζει αμφιβολίες ως προς τον αναλογικό χαρακτήρα ενός τέτοιου συστήματος σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό.

40 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί, πρώτον, ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 9 της παρούσας αποφάσεως, σκοπός ενός συστήματος αυξήσεως των τιμολογίων όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη είναι να προστατευθεί ο καταναλωτής και, κυρίως, να αποτραπούν σημαντικές και απρόβλεπτες αυξήσεις των ασφαλίστρων για αυτόν.

41 Ο σκοπός, όμως, της προστασίας του καταναλωτή αποτελεί επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος, δεδομένου ότι ο ασφαλιστικός κλάδος συνιστά έναν ιδιαιτέρως ευαίσθητο τομέα από την άποψη της προστασίας του καταναλωτή ως ασφαλιζόμενου (βλ., συναφώς, απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 1986, 205/84, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 1986, σ. 3755, σκέψεις 32 και 33).

42 Δεύτερον, ένα σύστημα αυξήσεως των τιμολογίων όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη είναι προφανώς ικανό να διασφαλίσει την εκπλήρωση του επιδιωκόμενου σκοπού, καθόσον εμποδίζει τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις να προβούν σε σημαντικές και απρόβλεπτες αυξήσεις των ασφαλίστρων.

43 Όσον αφορά, τρίτον, το ζήτημα κατά πόσον ένα τέτοιο σύστημα υπερβαίνει τα αναγκαία για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού όρια, πρέπει να επισημανθεί, αφενός, ότι, όπως παρατήρησαν η Test-Achats και η Βελγική Κυβέρνηση, μεταξύ των χαρακτηριστικών της ασφαλίσεως νοσοκομειακής περιθάλψεως είναι και το ότι οι πιθανότητες επεμβάσεως των ασφαλιστών αυξάνονται όσο αυξάνεται η ηλικία των ασφαλισμένων, στο μέτρο που τα περισσότερα ιατρικά έξοδα προκύπτουν κατά τα τελευταία έτη της ζωής. Ως εκ τούτου, όπως εξάλλου παρατήρησε επίσης και η Επιτροπή, παρότι μια πρόσθετη ασφάλιση νοσοκομειακής περιθάλψεως «σε μονόκλινο δωμάτιο», όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, μπορεί να παρέχεται με χαμηλό τιμολόγιο σε σχετικά νέους ασφαλισμένους, τα τιμολόγια αυτά ενδέχεται να υποστούν αυξήσεις με την πρόοδο της ηλικίας του ασφαλιζόμενου και την αύξηση των εξόδων που αυτός συνεπάγεται για τον ασφαλιστή του.

44 Λαμβανομένου, όμως, υπόψη ενός τέτοιου χαρακτηριστικού, ένα σύστημα αυξήσεως των τιμολογίων όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη διασφαλίζει ότι ο ασφαλισμένος δεν θα βρεθεί αντιμέτωπος σε προχωρημένη ηλικία, στην οποία θα έχει ακριβώς ανάγκη την ασφάλιση αυτή, με μία σημαντική και απρόβλεπτη αύξηση των ασφαλίστρων, η οποία θα του στερήσει την ασφάλιση αυτή δεδομένου ότι δεν θα είναι σε θέση να αναλάβει το κόστος της.

45 Αφετέρου, δεδομένου ότι δεν αμφισβητείται ότι ένα σύστημα αυξήσεως των τιμολογίων όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη δεν απαγορεύει στις ασφαλιστικές επιχειρήσεις να καθορίζουν αυτοβούλως το βασικό ασφάλιστρο, ένα τέτοιο σύστημα δεν τις εμποδίζει επίσης να λαμβάνουν υπόψη, κατά τον χρόνο καθορισμού του βασικού αυτού ασφαλίστρου, το υψηλότερο κόστος που θα συνεπάγεται για αυτές η ασφαλιστική κάλυψη όταν ο ασφαλισμένος θα βρίσκεται σε προχωρημένη ηλικία.

46 Κατά τα λοιπά, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 27 της παρούσας αποφάσεως, η επιφορτισμένη με τον έλεγχο των ασφαλιστικών επιχειρήσεων διοικητική αρχή μπορεί, κατόπιν αιτήσεως μιας ασφαλιστικής επιχειρήσεως, να της επιτρέψει να λάβει μέτρα για την ισοσκέλιση των τιμολογίων της, οσάκις αυτά προκαλούν ή κινδυνεύουν να προκαλέσουν ζημίες.

47 Λαμβανομένων υπόψη των ειδικών αυτών περιστάσεων και στον βαθμό που δεν υφίσταται λιγότερο δεσμευτικό μέτρο το οποίο να καθιστά δυνατή, υπό τις ίδιες συνθήκες, την επίτευξη του σκοπού προστασίας του καταναλωτή έναντι σημαντικών και απρόβλεπτων αυξήσεων των ασφαλίστρων, γεγονός που εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξετάσει, ένα σύστημα αυξήσεως των τιμολογίων όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη δεν φαίνεται να υπερβαίνει τα αναγκαία για την επίτευξη του σκοπού αυτού όρια.

48 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 29 και 39, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 92/49 και 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 73/239 έχουν την έννοια ότι δεν αντιτάσσονται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους η οποία προβλέπει, στο πλαίσιο συμβάσεων ασφαλίσεως ασθενείας που δεν συνδέονται με την επαγγελματική δραστηριότητα, διατάξεις κατά τις οποίες το ασφάλιστρο, το απαλλασσόμενο ποσό και η παροχή μπορούν να προσαρμόζονται κατά την ετήσια καταβολή του ασφαλίστρου μόνον:

— βάσει του δείκτη τιμών καταναλωτή, ή

— βάσει ενός αποκαλούμενου «ιατρικού» δείκτη, εάν και στον βαθμό που η εξέλιξη του δείκτη αυτού υπερβαίνει την εξέλιξη του δείκτη των τιμών καταναλωτή, ή

— βάσει εγκρίσεως διοικητικής αρχής επιφορτισμένης με τον έλεγχο των ασφαλιστικών επιχειρήσεων, κατόπιν αιτήσεως της ενδιαφερόμενης ασφαλιστικής επιχειρήσεως, εφόσον η εν λόγω αρχή διαπιστώσει ότι η εφαρμογή του τιμολογίου της εν λόγω επιχειρήσεως, παρά τις προσαρμογές που υπολογίζονται βάσει των δύο αυτών ειδών δεικτών, προκαλεί ή ενδέχεται να προκαλέσει ζημίες.

49 Τα άρθρα 49 ΣΛΕΕ και 56 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι δεν αντιτάσσονται σε τέτοια κανονιστική ρύθμιση, στον βαθμό που δεν υφίσταται λιγότερο δεσμευτικό μέτρο το οποίο να καθιστά δυνατή, υπό τις ίδιες συνθήκες, την επίτευξη του σκοπού προστασίας του καταναλωτή έναντι σημαντικών και απρόβλεπτων αυξήσεων των ασφαλίστρων, γεγονός που εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξετάσει.

Επί των δικαστικών εξόδων

50 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαίνεται:

Τα άρθρα 29 και 39, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 92/49/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1992, για το συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν την πρωτασφάλιση, εκτός της ασφάλειας ζωής και για την τροποποίηση των οδηγιών 73/239/ΕΟΚ και 88/357/ΕΟΚ (τρίτη οδηγία για την πρωτασφάλιση εκτός της ασφάλειας ζωής), και το άρθρο 8, παράγραφος 3, της πρώτης οδηγίας 73/239/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 24ης Ιουλίου 1973, περί συντονισμού των νομοθετικών κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν την ανάληψη δραστηριότητος πρωτασφαλίσεως, εκτός της ασφαλίσεως ζωής, και την άσκηση αυτής, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 92/49, έχουν την έννοια ότι δεν αντιτάσσονται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους η οποία προβλέπει, στο πλαίσιο συμβάσεων ασφαλίσεως ασθενείας που δεν συνδέονται με την επαγγελματική δραστηριότητα, διατάξεις κατά τις οποίες το ασφάλιστρο, το απαλλασσόμενο ποσό και η παροχή μπορούν να προσαρμόζονται κατά την ετήσια καταβολή του ασφαλίστρου μόνον:

— βάσει του δείκτη τιμών καταναλωτή, ή

— βάσει ενός αποκαλούμενου «ιατρικού» δείκτη, εάν και στον βαθμό που η εξέλιξη του δείκτη αυτού υπερβαίνει την εξέλιξη του δείκτη των τιμών καταναλωτή, ή

— βάσει εγκρίσεως διοικητικής αρχής επιφορτισμένης με τον έλεγχο των ασφαλιστικών επιχειρήσεων, κατόπιν αιτήσεως της ενδιαφερόμενης ασφαλιστικής επιχειρήσεως, εφόσον η εν λόγω αρχή διαπιστώσει ότι η εφαρμογή του τιμολογίου της εν λόγω επιχειρήσεως, παρά τις προσαρμογές που υπολογίζονται βάσει των δύο αυτών ειδών δεικτών, προκαλεί ή ενδέχεται να προκαλέσει ζημίες.

Τα άρθρα 49 ΣΛΕΕ και 56 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι δεν αντιτάσσονται σε τέτοια κανονιστική ρύθμιση, στον βαθμό που δεν υφίσταται λιγότερο δεσμευτικό μέτρο το οποίο να καθιστά δυνατή, υπό τις ίδιες συνθήκες, την επίτευξη του σκοπού προστασίας του καταναλωτή έναντι σημαντικών και απρόβλεπτων αυξήσεων των ασφαλίστρων, γεγονός που εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξετάσει.

(υπογραφές)